

CCJE (2013) 4

15 Kasım 2013, Strazburg

**AVRUPA HÂKİMLERİ DANIŞMA KONSEYİ
(CCJE)**

**HÂKİMLER VE AVUKATLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERE
DAİR
16 (2013) SAYILI GÖRÜŞ**

**CCJE'nin 14. Genel Kurulunda kabul edilmiştir
(Strazburg, 13-15 Kasım 2013)**

I. GİRİŞ

1. Bakanlar Komitesinin kendisine vermiş olduğu yetki uyarınca, Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi (CCJE), adaletin kalitesi ve etkililiğinin geliştirilmesi amacıyla 2013 yılı için hâkimler ve avukatlar arasındaki ilişkilere dair bir Görüş hazırlamaya karar vermiştir.

2. Bu Görüş; önceki CCJE Görüşlerini ve özellikle Hâkimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı (1998), Hâkimlerin Magna Carta'sı (2010) ve Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkındaki CM/Rec(2010)12 No.lu Tavsiye Kararı olmak üzere ilgili Avrupa Konseyi belgelerini temel alarak hazırlanmıştır. Ayrıca, Yargı Bağımsızlığına Dair Birleşmiş Milletler Temel İlkelerini (1985), Avukatların Rolüne Dair Birleşmiş Milletler Temel İlkelerini (1990), Bangalor Yargı Etiği İlkelerini (2002) ve Yargıda Dürüstlük Grubunun (Judicial Integrity Group) Bangalor İlkelerine Dair Yorumunu (2007) dikkate almıştır. Ayrıca bu Görüş hazırlanırken, Avrupa Barolar ve Hukuk Birlikleri Konseyinin (CCBE) çalışmalarından, bilhassa Avrupa Avukatları Etik Kodları'ndan (1998 tarihli; 2002 ve 2006'da tadil edilmiştir) ve Avrupa'da Avukatlık Mesleğine İlişkin Temel İlkeler Şartı'ndan (2006) yararlanılmıştır.

Ayrıca, devletlerin ankete verdikleri yanıtların ve bilirkişi Sayın Natalie FRICERO'nun (Fransa) hazırladığı raporun yanı sıra CCJE'yle Paris Barolar Birliğinin 7 Kasım 2012'de Paris'te ortaklaşa düzenlediği konferansta yapılan katkılar ve CCJE, İtalya Yüksek Yargı Kurulu ve İtalyan Barolar Konseyi tarafından 13 Haziran 2013'te Roma'da düzenlenen konferansta yapılan katkılar dikkate alınmıştır.

CCJE, ayrıca Görüş'ün hazırlık aşamasında CCBE'ye de danışmıştır.

II. ADALETİN İŞLEYİŞİNDE HÂKİMLERİN VE AVUKATLARIN ROLLERİ

3. Bir hukuk devleti, kendi yargı sistemini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (bundan sonra Sözleşme olarak anılacaktır) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (bundan sonra Mahkeme olarak anılacaktır) içtihadı uyarınca hukukun üstünlüğünü ve temel hak ve özgürlükleri garanti altına alacak şekilde düzenlemelidir. Bu hedefin mümkün olan en iyi şekilde gerçekleştirilmesinde hem hâkimlere hem de avukatlara büyük görev düşmektedir.

CCJE, çeşitli taraflar arasındaki işbirliğinin adaletin düzgün işleyişinde çok önemli bir rol oynadığını ve bu aktörler arasındaki etkileşimin önemli olduğunu kabul etmektedir. Nitekim 12(2009) sayılı Görüş'ünün 10. paragrafında CCJE, ortak hukuk ilkeleri ve etik değerlerin adli süreçte yer alan tüm hukukçular tarafından paylaşılmasının adaletin düzgün işleyişi için çok önemli olduğunu belirtmektedir.

4. Hâkimler ve avukatlar adli süreçte farklı rol oynarlar, fakat tüm davalara adil ve etkili bir çözüm bulabilmek için her iki mesleğin de katkısı gereklidir.

5. Yargı Bağımsızlığına dair Birleşmiş Milletler Temel İlkelerinin 2. paragrafı; yargının, sebebi ne olursa olsun herhangi bir makam tarafından herhangi bir kısıtlama, uygunsuz etki, kışkırtma, baskı, tehdit veya müdahale olmaksızın, olgulara ve kanunlara dayanarak davalar konusunda tarafsız bir şekilde karar vermesi gerektiğini şart koşmaktadır. Aynı belgenin 6. paragrafında, yargının bağımsızlığı ilkesi gereği yargının, duruşmaların adil bir şekilde yürütülmesini ve tarafların haklarına saygı duyulmasını sağlaması gerektiği belirtilmektedir.

1 (2001) sayılı Görüş’ünde CCJE, yargı bağımsızlığının hâkimlerin menfaatleri doğrultusunda verilmiş bir imtiyaz ya da ayrıcalık olmadığını, ancak hukukun üstünlüğü için bir ön koşul ve adalet isteyen ve bekleyenler içinse bir teminat olduğunu vurgulamaktadır.

6. Müvekkillerinin hak ve menfaatlerini savunmak olan mesleki yükümlülükleri çerçevesinde avukatlar, adaletin hakkaniyetle uygulanmasında temel bir rol oynamalıdır. CCBE’nin Avrupa’da Avukatlık Mesleğine İlişkin Temel İlkeler Şartı’na Dair Yorumunun 6. paragrafında avukatın rolü şöyle tanımlanmaktadır: *“Bir birey, şirket veya devlet tarafından tutulduğuna bakılmaksızın avukatın görevi; müvekkiline yol göstermek, onu güvenilir bir şekilde temsil etmek, üçüncü kişilerce saygı duyulan bir profesyonel olarak davranmak ve adaletin hakkaniyetle uygulanmasında vazgeçilmez bir aktör olarak yerini almaktır. Tüm bu niteliklere sahip olan ve müvekkillerinin menfaatlerini gözetip haklarını koruyan bir avukatın ayrıca toplumsal bir işlevi de vardır: ihtilafları öngörmek ve engellemek; kabul gören medeni hukuk, kamu hukuku ve ceza hukuku ilkeleri uyarınca ihtilafların çözülmesini sağlamak; hukukun gelişimine katkıda bulunmak; özgürlüğü, adaleti ve hukukun üstünlüğünü savunmak”*. CCBE’nin Avrupa Avukatları Etik Kodları’nın 1.1 paragrafında da belirtildiği gibi, avukatın görevine saygı hukuk devleti ve demokratik bir toplum için temel şarttır. Avukatların Rolüne Dair Birleşmiş Milletler Temel İlkelerinde, tüm insanlara tanınan ekonomik, sosyal ve kültürel veya medeni ve siyasi haklar ve temel özgürlüklerin gerektiği gibi korunabilmesi için herkesin bağımsız avukatlarca verilen hukuk hizmetlerine etkili bir şekilde erişebilmesi gerektiği belirtilmektedir. 12. İlke ise, adaletin uygulanmasında önemli aktörler olarak avukatların mesleklerinin onur ve itibarını her zaman korumaları gerektiğini öngörmektedir.

7. Hâkimler ve avukatlar, görevlerini icra ederken bağımsız olmalıdır ve aynı zamanda birbirinden de bağımsız olmalı ve öyle görünmelidirler. Bu bağımsızlık her iki mesleğin de kabul ettiği kanun ve etik ilkelerce teyit edilmiştir. CCJE, adaletin düzgün işleyişi için bu bağımsızlığın hayati bir önemi olduğu kanaatindedir.

CCJE, hâkimlerin bağımsızlığının mümkün olan en yüksek yasal seviyede korunmasını öngören CM/Rec (2010)12 No.lu Tavsiye Kararı’nın 7. maddesine atıfta bulunmaktadır. Avukatların bağımsızlığı da aynı şekilde korunmalıdır.

8. CCJE; adaletin etkili bir şekilde uygulanmasını kolaylaştırmak için, bağımsızlıklarına saygı duyulması kaydıyla hâkimlerin ve yargının, mahkemelerin sevk ve idaresinde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra hâkimlerin işiyle alakalı görevleri olan tüm çalışanlarla yapıcı iş ilişkileri yürütmeleri gerektiğinin belirtildiği CM/Rec(2010)12 No.lu Tavsiye Kararı’nın 12. maddesine atıfta bulunmaktadır. Yapıcı ilişkiler, adli sürecin adil ve etkili bir şekilde çözüme kavuşturulması için duruşmalar esnasında da gereklidir.

9. Hâkimler ile avukatlar arasındaki ilişkiler iki alana ayrılabilir:

– bir yandan, her devletin usul kural ve ilkelerinden kaynaklanan ve adli işlemlerin etkililik ve kalitesi üzerinde doğrudan etkisi olan ilişkiler. Yargı kararlarının kalitesine ilişkin 11(2008) sayılı Görüş’ünün sonuç ve tavsiyelerinde CCJE, yargı kararlarının kalite standardının yargı sistemindeki sayısız aktörler arasındaki etkileşimlere bağlı olduğunu açıkça belirtmektedir;

– öte yandan, hâkimlerle avukatların mesleki davranışlarından kaynaklanan ve her iki tarafın oynadığı rollere karşılıklı saygıyı ve hâkimlerle avukatlar arasında yapıcı diyalogu gerektiren ilişkiler.

III. DURUŞMALAR ESNASINDA USUL İLİŞKİLERİ, DİYALOG VE İLETİŞİMİN GELİŞTİRİLMESİ

10. Hâkimlerle avukatların, bilhassa adil yargılamanın usul kuralları ve ilkelerine uymak gibi ortak bir yükümlülükleri bulunmaktadır.

CCJE, hâkimlerle avukatlar arasındaki yapıcı ilişkilerin duruşmaların kalite ve etkililiğini artıracığı görüşündedir. Bu ilişkiler tarafların ihtiyaçlarının karşılanmasına da yardımcı olacaktır: Davacılar; kendilerinin ve avukatlarının dinlenilmesini ve davalarının yasaya uygun olarak ve makul bir süre içinde adil çözümüne hâkimlerle avukatların birlikte katkıda bulunmasını ummaktadırlar.

11. Bununla birlikte, adli işlemlerin kalite ve etkililiği, ilk olarak medeni, cezai ve idari hukuk davaları usullerinin temel yönlerine ilişkin uygun usul yasaları ve kurallarına bağlıdır. Devletler, bu hükümleri Sözleşmenin 6. maddesi uyarınca belirlemelidir. Bu hükümlerin taslak aşamasında hâkimlerle avukatlara, bu iki mesleğin menfaatleri için değil de adaletin adil bir şekilde uygulanması için danışılmalıdır. Mahkeme kullanıcılarına da danışılması önemlidir. Ayrıca, bu usul kurallarının düzenli olarak değerlendirilmesi ve gerektiğinde güncellenmesi ve hâkim, avukat ve mahkeme kullanıcılarının da bu sürece dâhil olması şarttır.

12. CCJE; bu tarz mevzuatların, adil yargılama ilkelerini uygulamaları ve gereksiz gecikmeleri ya da yasal olamayan geciktirme taktiklerini engellemeleri için hâkimlere etkili usul yetkileri tanınması gerektiği kanaatindedir. Bu mevzuatlar, yeteri kadar kesin olmalı ve gerekli esnekliği sağlarken de net ve adil süreler öngörmelidir.

13. Usul kuralları hukuki ihtilafların çözülmesi için önemli bir araçtır. Usul kuralları hâkimlerle avukatların ilgili rollerini belirler. Davaların adil ve zamanında çözümü için hâkimlerin de avukatların da bu kuralları iyi bilmeleri ve anlamaları gerekir.

14. Uluslararası düzeyde kabul edilen kılavuz ilkeler de, işbirliğini ve diyalogu teşvik etmek için yararlı olabilir. CCJE, mahkemeler ve barolar arasındaki anlaşmalardan doğan iyi uygulamaların hayata geçirilmesinin mahkemelerce teşvik edilmesi gerektiği görüşündedir. Davaların sevk ve idaresiyle ilgili anlaşmalar, birçok yargı sisteminde değişik şekillerde düzenlenmiştir¹. CCJE, usule ilişkin bu anlaşmaların usul kurallarıyla uyumlu olması ve avukatlarla davacılar açısından şeffaflığın sağlanması için halka açık olması gerektiğini ısrarla belirtmektedir.

15. Pratikte medeni, cezai veya idari davalara ilişkin usul kuralları, genellikle karmaşıktır ve çeşitli istinaf başvuru ve usul aşamalarına olanak tanır. Bu durum, gereksiz gecikmelere ve hem taraflar hem de toplum açısından yüksek masraflara yol açabilir. CCJE, üye devletlerdeki mevcut usul kurallarının incelenip değerlendirilmesi ve gerektiğinde daha şeffaf ve daha uygun kuralların getirilmesi yönündeki çabaları kesinlikle desteklemektedir.

¹ Bkz. CEPEJ'in Avrupa'da sözleşme düzenlenmesi ve yargı sürecine dair 16 No.lu Çalışması.

Hem hâkimler hem de avukatlar tarafından uluslararası düzeyde tecrübe paylaşımı, usul kuralları alanında “iyi uygulamaların” gelişimini teşvik etmelidir. Bununla birlikte, ülkelerin farklı sosyal ve hukuk gelenekleri de hesaba katılmalıdır.

16. Hem usul hukukuna ve maddi hukuka ilişkin bilgilere hem de önemli içtihatlarla erişim hâkimlerle avukatlara mümkün olduğunca sağlanmalıdır. CCJE, yargının, internette mevcut i) ücretsiz, ii) kolay erişilebilir ve iii) kişisel bilgi korunmasını dikkate alan içtihat veya en azından önemli kararlar oluşturması gerektiğini değerlendirdiği 14(2011) sayılı Görüş’ünün 24. paragrafına atıfta bulunmuştur.

CCJE; içtihatların ya da en azından önemli kararların i) ücretsiz, ii) kolayca erişilebilir ve iii) kişisel verilerin korunması ilkesi gözetilecek şekilde yargı sistemleri tarafından internet ortamına konulması gerektiğini düşündüğü 14(2011) sayılı Görüş’ünün 24. paragrafına atıfta bulunmaktadır.

17. Hâkimlerle avukatlar tarafların ihtiyaçlarını karşılamak için işbirliği yapmalıdırlar. Bu amaçla, CCJE, tarafların menfaatleri doğrultusunda hâkimlerle savcılar arasında etkili bir işbirliğini kolaylaştırmak için planlama oturumları ve usul takvimleri geliştirmenin önemli olduğu kanaatindedir. Ayrıca, hâkimlerle avukatlar, tarafların menfaatleri doğrultusunda dostane çözümleri kolaylaştırmak için de işbirliği yapmalıdırlar. 6(2004) sayılı Görüş’ünde CCJE, ihtilafların dostane çözümü için yeni düzenlemeler yapılmasını tavsiye etmektedir. Ortak eğitim programları, uzlaştırma veya arabuluculuk yöntemleriyle ihtilafların dostane çözümü alanında hem hâkimlerin hem de avukatların rollerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir.

- i. 18. Davaların hızlı ve etkili bir şekilde yürütülmesi için mahkemelerle avukatlar arasında iyi bir iletişimin kurulması gereklidir. CCJE, avukatlara yönelik hizmetin geliştirilmesi ve onlara davaların durumunu kolaylıkla öğrenme imkânının sağlanması için mahkemelerle avukatlar arasında bilgisayarlı iletişimi kolaylaştıran sistemlerin oluşturulması gerektiği görüşündedir. “Adalet ve Bilgi Teknolojileri”ne dair 14(2011) sayılı Görüş’ünde CCJE, medyanın ve kamunun yanı sıra hâkimlere, avukatlara ve adalet sistemindeki diğer müdahillere bilgi sağlanmasında bilgi teknolojilerinin önemli bir rol oynadığını belirtmektedir.

IV. HÂKİMLERLE AVUKATLAR ARASINDA KARŞILIKLI ANLAYIŞ VE SAYGININ GELİŞTİRİLMESİ – ETİK İLKELERİ

19. Hâkimlerle avukatların kendi etik ilkeleri vardır; bununla birlikte, kanuna saygı, mesleki gizlilik, dürüstlük, haysiyet, dava taraflarına saygı, yetkinlik, hakkaniyet ve karşılıklı saygı gibi pek çok ortak etik ilkeleri de mevcuttur.

20. Hâkimlerle avukatların etik ilkeleri, aynı zamanda her iki meslek arasındaki ilişkileri de ilgilendirmelidir.

Hâkimlere ilişkin olarak CCJE, 3(2002) sayılı Görüş’ünün 23. paragrafında, hâkimlerin herkese (örneğin taraflara, tanıklara, avukatlara) gerekli ilgiyi göstermeleri ve haksız gerekçelerle veya görevleriyle bağdaşmayan sebeplerle ayırım yapmamaları gerektiğini belirtmektedir. Bangalor İlkelerinin 5.3 paragrafında bir hâkimin, haksız gerekçelerle ve göreviyle bağdaşmayan nedenlerle herhangi bir ayırım yapmaksızın, taraflar, tanıklar, avukatlar, mahkeme çalışanları ve meslektaşları olmak üzere herkese gerekli ilgiyi göstererek

kendi görevini icra etmesi gerektiği belirtilmektedir. Bir hâkim; mahkemede görülen tüm davalarda duruşmaların düzenini ve itibarını korumalı ve dava taraflarına, jüri üyelerine, tanıklara, avukatlara ve resmi görevi icabı ilişkisi kurduğu diğer kişilere karşı sabırlı, saygın ve saygılı olmalıdır.

Avukatlara ilişkin olarak, CCBE Avrupa Avukatları Etik Kodları'nın 4.1, 4.2, 4.3 ve 4.4 maddelerinde şu ilkelere yer verilmiştir: Bir mahkemede davaya katılan bir avukat, o mahkemede uygulanan etik kurallarına uymalı ve duruşmaların adil bir şekilde yürütülmesi ilkesini her zaman gözetmelidir. Bir avukat; mahkemeye karşı saygı ve nezaketini korumalı ve kendi menfaatlerine veya kendisi ya da bir başkası üzerindeki sonuçlarına bakmaksızın dürüstçe ve korkusuzca müvekkilinin menfaatlerini savunmalıdır. Bir avukat hiçbir zaman mahkemeye bilerek yanlış veya yanıltıcı bilgi vermemelidir.

21. CCJE, hâkimlerle avukatlar arasındaki ilişkilerin birbirlerinin rolüne karşılıklı saygıya ve bağımsızlıklarına dayanması gerektiği kanaatindedir.

Bu sebeple CCJE; hem ulusal hem de Avrupalı kurumlar düzeyinde, karşılıklı ilişkiler konusunda hâkimlerle avukatlar arasında diyalog ve bilgi alışverişinin geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşünmektedir. Hem hâkimlerin hem de avukatların etik ilkeleri dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda CCJE; bağımsızlık yükümlülüğü, hukukun üstünlüğünün her zaman gözetilmesi yükümlülüğü, davaların adil ve hızlı bir şekilde yürütülmesi için işbirliği ve sürekli mesleki eğitim gibi ortak etik ilkelerinin belirlenmesini teşvik etmektedir. Hâkimlerle avukatların meslek birlikleri ve bağımsız yönetim organları bu süreçten sorumlu olmalıdır.

22. Hâkimlerle savcılara yönelik eğitim konferanslarında, her iki tarafın da bağımsızlığı gözetilerek ihtilafların adil ve etkili bir şekilde çözümünü kolaylaştırmak amacıyla – ki genel amaç budur – her birinin rol ve ilişkileri ele alınmalıdır. CCJE; gerekli görüldüğünde ortak ilgi alanlarında hâkimler, savcılar ve avukatlara ortak eğitim verilmesinin yüksek kaliteli bir adalete katkı sağlayabileceğini düşündüğü 12(2009) sayılı Görüş'ünün 10. paragrafına atıfta bulunmaktadır.

23. Avrupa Konseyi üye devletlerinde hâkimler çok değişik yollarla işe alınmaktadır. CCJE, CEPEJ'in "Avrupa'da Adli Sistemlerin Değerlendirilmesi" Raporunun (2012 Baskısı) 11.1. Bölümüne atıfta bulunmaktadır. Bazı ülkelerde hâkimler çoğunlukla deneyimli avukatlar arasından seçilmektedir. Başka ülkelerdeyse, hâkimlerle avukatlar farklı kariyerlere sahiptirler. Bu ülkelerde, her iki meslek grubu arasında karşılıklı anlayışın geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu anlayışı geliştirmenin bir yolu da, stajyer hâkimler için hukuk bürolarında, stajyer avukatlar içinse mahkemelerde staj olanağının sağlanmasıdır. Bu durumda, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı gereklerinin garanti altına alınması ve stajların şeffaf bir şekilde organize edilmesi çok önemlidir.

24. Hâkimlerle avukatlar arasındaki ilişkiler mahkemenin tarafsızlığını ve tarafsızlık imajını her zaman korumalıdır. Hâkimler ve avukatlar bunun tam bilincinde olmalıdırlar ve uygun usul ve etik kuralları bu tarafsızlığı korumalıdır.

25. Sözleşmenin 10. maddesi uyarınca hem hâkimler hem avukatlar ifade özgürlüğüne sahiptir.

Bununla birlikte, hâkimler, mahkeme görüşlerinin gizliliğini ve tarafsızlıklarını korumakla yükümlüdürler; bunun için de, özellikle davalar ve avukatların işi konusunda yorum yapmaktan kaçınmalıdırlar.

Sözleşmenin 10. maddesinin 2. fıkrasında öngörüldüğü üzere, yargının yetki ve tarafsızlığının korunması amacıyla avukatların ifade özgürlüğünün de sınırları vardır². Meslektaşlara saygı, hukuk devletine saygı ve adaletin hakkaniyetle uygulanması – CCBE’nin Avrupa’da Avukatlık Mesleğine İlişkin Temel İlkeleri Şartı’nın (h) ve (i) ilkeleri – meslektaşları, hâkimleri ve mahkeme usul ve kararlarını kanuna aykırı olarak eleştirmekten kaçınmayı gerektirir.

V. TAVSİYELER

CCJE, *“ortak hukuk ilkeleri ve etik değerlerin adli süreçte yer alan tüm hukukçular tarafından paylaşılmasının adaletin düzgün işleyişi için çok önemli olduğunu”* tekrar teyit etmiş ve şu tavsiyelerde bulunmuştur:

I. CCJE devletlerin, hâkimlerin ve avukatların faaliyetlerini tanımlaması ve adil yargılanma ilkelerini etkili bir şekilde uygulayıp tarafların geciktirme taktiklerinin önlenmesi için hâkimleri yetkilendirmesi gereken uygun usul hükümleri tesis etmelerini önermektedir.

II. CCJE, ilgili ülkelerin farklı sosyal ve hukuk gelenekleri de dikkate alınarak usul kuralları alanında “iyi uygulamaları” geliştirmek amacıyla hâkimlerle avukatlar arasında uluslararası düzeyde tecrübe alışverişini desteklemektedir.

III. CCJE; hâkimlerin, ilgili usul kuralları çerçevesinde dava idaresine ilişkin oturumlar düzenlemelerini ve taraflara danışarak usul takvimlerini belirlemelerini önermektedir; bunu, örneğin usul aşamalarıyla birlikte makul ve uygun süreleri belirleyerek ve yazılı ve sözlü ifadelerle delillerin sunum şekil ve zamanını düzenleyerek yapabilirler.

IV. CCJE, mahkemelerle avukatlar arasında iletişim araçlarının geliştirilmesini tavsiye etmektedir. Hâkimlerle avukatlar davaların tüm aşamalarında iletişim kurabilmelidirler. CCJE, mahkemelerle avukatlar arasındaki bilgisayar yoluyla iletişimi kolaylaştıracak sistemlerin devletler eliyle oluşturulması gerektiği görüşündedir.

V. Tarafların ihtiyaçlarını karşılamak için CCJE, ihtilafların dostane çözümü için yeni düzenlemeler getirilmesini tavsiye etmektedir. Uzlaştırma ya da arabuluculuk yoluyla ihtilafların dostane çözümü çerçevesinde hem hâkimlerin hem de avukatların rollerinin anlaşılmasının bu yaklaşımın geliştirilmesi için çok önemli bir faktör olduğu ve mümkün oldukça farklı dostane çözüm yollarına dair ortak eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği görüşündedir.

VI. CCJE; hem avukatların hem hâkimlerin etik ilkelerini dikkate alırken, karşılıklı ilişkiler konusunda hem ulusal hem de uluslararası kurumlar düzeyinde aralarında diyalog ve fikir alışverişinin geliştirilmesini tavsiye etmektedir. Bu diyalog, hem hâkimlerin hem avukatların bağımsızlığı gözetilerek karşılıklı anlayışın ve birbirlerinin rollerine olan saygının gelişmesine katkı sağlamalıdır.

VII. CCJE, uygun olduğunda, hâkimlerle avukatların ortak ilgi alanlarında ortak eğitim almalarının duruşmaların kalite ve etkililiğini artırabileceği görüşündedir.

² Bkz. ayrıca AİHM Nikula / Finlandiya Davası, 21 Mart 2002; AİHM Amihalachioaie / Moldova Davası, 20 Nisan 2004.